

ΣΥΝΟΨΗ ΕΚΘΕΣΗΣ

ΕΛΛΑΔΑ: Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΗΣ ΣΕ ΡΙΣΚΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΧΡΗΣΗ ΒΙΑΣ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ COVID-19

Εκτεταμένα, μακροχρόνια προβλήματα επιλήψιμης συμπεριφοράς της αστυνομίας συνέχισαν να αναφέρονται κατά τη διάρκεια της πανδημίας, αλλά συνδυάστηκαν με άλλες μορφές υπερβολικής κρατικής παρέμβασης και κατάχρησης εξουσίας τις οποίες εσφαλμένα οι ελληνικές αρχές επιχείρησαν να δικαιολογήσουν στο όνομα της προστασίας της δημόσιας υγείας. Προβληματική νομοθεσία και πρακτικές είχαν αρνητικές επιπτώσεις στα δικαιώματα στην ελευθερία της έκφρασης και στην ειρηνική συνάθροιση.

Κατά την διάρκεια του δεύτερου λοκντάουν στη χώρα, οι ελληνικές αρχές επέβαλαν τρεις φορές καθολικές απαγορεύσεις σε υπαίθριες δημόσιες συναθροίσεις, οι οποίες συνιστούν δυσανάλογους περιορισμούς στα δικαιώματα στην ελευθερία της έκφρασης και στην ειρηνική συνάθροιση και παραβίασαν τις υποχρεώσεις της Ελλάδας κατά το διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων.¹ Τον Νοέμβριο και τον Δεκέμβριο του 2020, οι ελληνικές αρχές επέβαλαν κυρώσεις σε ειρηνικούς/ές διαδηλωτές/-ριες ή άτομα τα οποία καλούσαν σε ειρηνικές διαμαρτυρίες. Δικηγόροι ανθρωπίνων δικαιωμάτων, υπερασπίστριες/-ές δικαιωμάτων των γυναικών, συνδικαλιστές/-ριες και μέλη πολιτικών κομμάτων συνελήφθησαν αυθαίρετα και ποινικοποιήθηκαν για φερόμενη παραβίαση κανόνων δημόσιας υγείας και τους επιβλήθηκαν αδικαιολόγητα χρηματικά πρόστιμα. Αυτά τα δικαιώματα παραβιάστηκαν σε μια περίοδο κατά την οποία οι άνθρωποι επιθυμούσαν να εκφράσουν τις ανησυχίες τους για σημαντικά ζητήματα όπως η παράνομη χρήση βίας από την αστυνομία, η έμφυλη βία και τα σημαντικά προβλήματα στο δημόσιο σύστημα υγείας της Ελλάδας –το οποίο έχει πληγεί από πολυετείς πολιτικές λιτότητας –στον καιρό της πανδημίας.²

Επιζήμιες για τα ανθρώπινα δικαιώματα νομοθετικές μεταρρυθμίσεις για τη ρύθμιση των διαδηλώσεων θεσπίστηκαν τον Ιούλιο και τον Σεπτέμβριο του 2020. Μεταξύ των προβλέψεων που εγείρουν ανησυχίες είναι εκείνες για τη διάλυση και την απαγόρευση

¹ Η Ελλάδα εισήλθε σε ένα δεύτερο λοκντάουν στις αρχές Νοεμβρίου 2020 και οι περιορισμοί άρχισαν να χαλαρώνουν αισθητά από τον Μάιο του 2021. Βλ. <https://bit.ly/2RwB8Ey> , <https://bloom.bg/2TF03qC>

² Βλ. Amnesty International, *Greece: Resuscitation Required – The Greek Health System after a Decade of Austerity* (Index: EUR 25/2176/2020). Βλ. και στα ελληνικά: https://www.amnesty.gr/sites/default/files/resuscitation_required_greek_versionfinal27420.pdf

συναθροίσεων, τη ρύθμιση αυθόρμητων συναθροίσεων και τις απαιτήσεις γνωστοποίησης των αρχών. Οι κατευθυντήριες γραμμές της κυβέρνησης (Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης των Δημόσιων Υπαίθριων Συναθροίσεων) σχετικά με τη χρήση βίας εμφανίζονται ευρείες όσον αφορά το είδος των καταστάσεων κατά τις οποίες η αστυνομία θα προσφεύγει στη βία αλλά δεν αναφέρουν τίποτα σχετικά με το όριο κινδύνου πέρα από το οποίο θα χρησιμοποιούνται τα διάφορα μέσα, οι μέθοδοι και τα όπλα.

Η νομοθεσία για τη χρήση καμερών και μη επανδρωμένων αεροσκαφών σε διαδηλώσεις και η εφαρμογή της εγείρουν ανησυχίες για ζητήματα όπως: η διαφάνεια, το αποτρεπτικό αποτέλεσμα που ενδέχεται να έχει η χρήση καμερών σε ειρηνικούς διαδηλωτές/-ριες, και το ευρύ φάσμα αδικημάτων το οποίο μπορεί να αποτελεί λόγο, κατά την ελληνική νομοθεσία, για τη χρήση τέτοιων συστημάτων.

Οι υποθέσεις που τεκμηριώνονται σε αυτή την έκθεση καταδεικνύουν επίσης ότι οι ελληνικές αρχές παρενέβησαν παρανόμως και απέτυχαν να διευκολύνουν την άσκηση του δικαιώματος στην ελευθερία της ειρηνικής συνάθροισης επιβάλλοντας καθολικές απαγορεύσεις και διαλύοντας ειρηνικές συναθροίσεις, συμπεριλαμβανομένης της προσφυγής σε μη απαραίτητη και υπερβολική χρήση βίας. Αναδεικνύουν επίσης το πώς οι αστυνομικές επιχειρήσεις, κατά τη διάρκεια των διαδηλώσεων που εξετάστηκαν, έκαναν τα πράγματα πολύ χειρότερα, καθώς οι διαδηλωτές/-ριες δεν μπορούσαν πια να κρατήσουν αποστάσεις μεταξύ τους και να μειώσουν τον κίνδυνο μετάδοσης του ιού.

Οι άνθρωποι που μίλησαν στη Διεθνή Αμνηστία περιέγραψαν το πώς η αστυνομία κατέφυγε σε μη απαραίτητη και υπέρμετρη χρήση κανονίων νερού και χημικών εναντίον ειρηνικών διαδηλωτών/ιών. Κάποιοι/ες είπαν ότι η αστυνομία τούς χτύπησε με κλομπ στο κεφάλι και χρησιμοποίησε χειροβομβίδες κρότου-λάμψης με τρόπο που θα μπορούσε να προκαλέσει σοβαρούς τραυματισμούς, συμπεριλαμβανομένων προβλημάτων ακοής.

Σε κάποιες περιπτώσεις, γυναίκες που κατέθεσαν τις μαρτυρίες τους είπαν ότι έγιναν αποδέκτριες σεξιστικών και υβριστικών εκφράσεων από την αστυνομία και σε μία περίπτωση, διαδηλωτές/-ώτριες είπαν πως μέλη των μονάδων αποκατάστασης της τάξης δήλωσαν ότι ήταν μέλη του ακροδεξιού κόμματος Χρυσή Αυγή.

Κάποια από τα άτομα από τα οποία πήρε συνέντευξη η Διεθνής Αμνηστία περιέγραψαν ότι υπέστησαν παράνομη χρήση βίας κατά τη διάρκεια αστυνομικών ελέγχων για την τήρηση μέτρων κατά της COVID-19 ή συμπεριφορά που μπορεί να συνιστά βασανιστήρια ή άλλη κακομεταχείριση ενώ βρίσκονταν υπό κράτηση από την αστυνομία. Διαδηλωτές/ώτριες και άλλα άτομα που έδωσαν συνεντεύξεις περιέγραψαν επίσης συνωπισμό και/ή πολύ άσχημες συνθήκες κράτησης τις οποίες θεώρησαν ότι

τους θέτουν σε αυξημένο κίνδυνο έκθεσης στην COVID-19. Άτομα τα οποία μίλησαν στη Διεθνή Αμνηστία ανέφεραν επίσης ότι η αστυνομία δεν τα ενημέρωσε για τους λόγους σύλληψής τους για αρκετές ώρες μετά τη μεταφορά τους σε αστυνομικό τμήμα και καθυστέρησε ή αρνήθηκε την πρόσβαση σε νομική υποστήριξη.

Η Διεθνή Αμνηστία κάνει μια σειρά από συστάσεις προς τις ελληνικές αρχές, μεταξύ των οποίων η τροποποίηση της νομοθεσίας και των πολιτικών ρύθμισης των διαδηλώσεων ώστε να εναρμονιστούν με τις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας για τα ανθρώπινα δικαιώματα, η διασφάλιση στη νομοθεσία και στην πράξη ότι όλα τα ένστολα μέλη των δυνάμεων επιβολής του νόμου θα φέρουν διαρκώς μια εύκολα αναγνωρίσιμη και εμφανώς ορατή μορφή προσωπικών διακριτικών, και ο τερματισμός της ποινικοποίησης καθώς και η ακύρωση των προστίμων που επιβλήθηκαν σε ειρηνικούς διαδηλωτές/ώτριες, δικηγόρους, υπερασπίστριες/ιστές των δικαιωμάτων των γυναικών και άλλα άτομα τα οποία συνελήφθησαν αυθαίρετα τον Νοέμβριο και τον Δεκέμβριο του 2020.

Η οργάνωση καλεί επίσης τις ελληνικές αρχές να σταματήσουν τον χαρακτηρισμό περιστατικών παράνομης χρήσης βίας ως «μεμονωμένων», να αναγνωρίσουν τη συστηματική φύση του φαινομένου και να στείλουν ένα ισχυρό μήνυμα ότι τέτοια περιστατικά δεν θα γίνουν ανεκτά. Θα πρέπει να διασφαλίσουν επίσης την άμεση, αμερόληπτη, ανεξάρτητη και αποτελεσματική διερεύνηση όλων των ισχυρισμών για παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων από μέλη των δυνάμεων επιβολής του νόμου, οι οποίες τεκμηριώνονται σε αυτή την έκθεση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Οι επιζήμιες για τα ανθρώπινα δικαιώματα τροποποιήσεις στη νομοθεσία το προηγούμενο έτος, οι καθολικές απαγορεύσεις, η διάλυση των ειρηνικών συναθροίσεων που εξετάστηκαν από τη Διεθνή Αμνηστία και η αναφερθείσα χρήση μη απαραίτητης και υπερβολικής βίας σκιαγραφούν μια ανησυχητική εικόνα για την κατάσταση του δικαιώματος στην ελευθερία της ειρηνικής συνάθροισης στην Ελλάδα. Οι αυθαίρετες συλλήψεις και η ποινικοποίηση ειρηνικών διαδηλωτών/ριών, υπερασπιστών/ριών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μελών πολιτικών κομμάτων, και η επιβολή αδικαιολόγητων και υπέρογκων προστίμων, έχουν ιδιαίτερα αποτρεπτικές επιπτώσεις στα δικαιώματα στην ελευθερία της έκφρασης και στην ειρηνική συνάθροιση.

Η Διεθνή Αμνηστία καλεί έντονα τις ελληνικές αρχές να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για να διασφαλίσουν τη διευκόλυνση της άσκησης του δικαιώματος στην ελευθερία της ειρηνικής συνάθροισης, προωθώντας μεταρρυθμίσεις της νομοθεσίας

και της πολιτικής για τη ρύθμιση των διαδηλώσεων σύμφωνα με τις διεθνείς δεσμεύσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η πανδημία COVID-19 θα πρέπει να θεωρηθεί πρωτίστως και κυρίως ως μια κρίση δημόσιας υγείας που χρειάζεται να αντιμετωπιστεί μέσω στοιχειοθετημένων μέτρων δημόσιας υγείας, τα οποία να βασίζονται στον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Καταναγκαστικά αστυνομικά μέτρα ενέχουν κίνδυνο υπονόμευσης της αποτελεσματικότητας της αντιμετώπισης και θα πρέπει να χρησιμοποιούνται μόνο ως έσχατη λύση. Κατά την αντιμετώπιση της COVID-19, οι αρχές θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι νόμοι, κανονισμοί και οδηγίες καθορίζουν σαφώς οριοθετημένες ευθύνες και καθήκοντα για τα μέλη των δυνάμεων επιβολής του νόμου, μειώνοντας όσο το δυνατόν περισσότερο τη διακριτική ευχέρεια η οποία μπορεί να οδηγήσει σε αυθαίρετη ή άλλως υπερβολική άσκηση αστυνομικών εξουσιών. Οι οδηγίες θα πρέπει να βασίζονται σε επιστημονικά στοιχεία και θα πρέπει να περιλαμβάνουν σχετική καθοδήγηση όσον αφορά τη δημόσια υγεία, ώστε να επιτρέπουν στα μέλη των δυνάμεων επιβολής του νόμου να ανταποκρίνονται καταλλήλως σε οποιαδήποτε κατάσταση ενδέχεται να αντιμετωπίσουν σε αυτή την περίοδο της κρίσης. Η αυτοσυγκράτηση στην άσκηση αστυνομικών εξουσιών και μια εθελοντική, παρά μια καταναγκαστική, προσέγγιση θα πρέπει να τεθεί προτεραιότητα ώστε να προωθηθεί μια αποτελεσματική ανταπόκριση για τη δημόσια υγεία και να αποφευχθούν αχρείαστες αντιπαραθέσεις που είναι πιθανόν να αυξήσουν τον κίνδυνο μετάδοσης του ιού και να επηρεάσουν την αξιοπιστία της επιβολής του νόμου στα μάτια του κοινού.

Είναι κρίσιμο οι ελληνικές αρχές να σταματήσουν να χαρακτηρίζουν τις πράξεις παράνομης χρήσης βίας ως «μεμονωμένες» και να αναγνωρίσουν τη συστημική φύση του φαινομένου.³ Τέτοια επιλήψιμη συμπεριφορά της αστυνομίας έχει τεκμηριωθεί συχνά και δεν είναι απλώς «μεμονωμένα περιστατικά». Οι ελληνικές αρχές θα πρέπει να στείλουν επίσης ισχυρό μήνυμα ότι τέτοιες πράξεις δεν θα γίνονται ανεκτές.⁴ Αν δεν το κάνουν, θα διαιωνίσουν μια μακροχρόνια κουλτούρα ατιμωρησίας, την οποία η

³ Βλ. Conclusions of Report Round-Table on Professional Policing: Treatment of Apprehended Persons and Consequences Athens, 10-11 January 2019 organised by the Council of Europe and the Greek Court of Cassation Prosecutor's Office, διαθέσιμο στο <https://bit.ly/3p1wLOz>.

⁴ Σε δήλωσή του τον Μάρτιο, το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη υποστηρίζει ότι οι καταγγελίες για αυθαιρεσία έχουν αυξηθεί αλλά το εάν έχει αυξηθεί η αστυνομική βία θα φανεί όταν ολοκληρωθούν οι σχετικές έρευνες από τον Συνήγορο του Πολίτη και την Ελληνική Αστυνομία. Η δήλωση αποτυγχάνει να αναγνωρίσει επίμονες ελλείψεις στις ποινικές και πειθαρχικές έρευνες, οι οποίες έχουν διαπιστωθεί από τον Συνήγορο του Πολίτη με την ιδιότητά του ως Εθνικού Μηχανισμού για την Διερεύνηση Περιστατικών Αυθαιρεσίας και από την Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων, του Συμβουλίου της Ευρώπης, οι οποίες μπορεί να οδηγήσουν στο να μην παραπέμπονται οι δράστες στην δικαιοσύνη και η οποίες υποθάλλουν μια κουλτούρα ατιμωρησίας. Διαθέσιμη στο <https://bit.ly/34xKlZQ>.

Διεθνής Αμνηστία και άλλες οργανώσεις έχουν τεκμηριώσει εδώ και πολλά χρόνια.⁵ Η Διεθνής Αμνηστία σημειώνει ότι κατά το τελευταίο έτος πριν από τη δημοσίευση αυτής της έκθεσης έχει τεκμηριώσει περαιτέρω περιπτώσεις καταγγελιών για παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων από μέλη των δυνάμεων επιβολής του νόμου, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται: κακομεταχείριση ατόμων κατά τη διάρκεια της σύλληψης και/ή της κράτησης,⁶ μη απαραίτητη και υπερβολική χρήση βίας, συμπεριλαμβανομένης της κακής χρήσης χημικών εναντίον διαδηλωτών/ριών και ανθρώπων συγκεντρωμένων σε πλατείες σε μια εποχή που χαλάρωναν οι περιορισμοί για την COVID-19,⁷ και κακομεταχείριση προσφύγων και μεταναστών/ριών, μεταξύ άλλων, κατά τη διάρκεια επιχειρήσεων επαναπροώθησης.⁸

Το 2019 και το 2020, ο Συνήγορος του Πολίτη, με τη ιδιότητά του ως Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (Εθνικός Μηχανισμός), έλαβε συνολικά 471 υποθέσεις που αφορούσαν πράξεις ή παραλείψεις μελών των δυνάμεων επιβολής του νόμου και προσωπικού σε χώρους κράτησης.⁹

Σε πολλές από τις τεκμηριωθείσες υποθέσεις, οι αρχές ξεκίνησαν ή τους ζητήθηκε από τον Εθνικό Μηχανισμό να ξεκινήσουν πειθαρχικές έρευνες. Ποινικές διερευνήσεις επίσης ξεκίνησαν για κάποια από τα αναφερθέντα περιστατικά. Η Διεθνής Αμνηστία επιθυμεί να υπενθυμίσει στις ελληνικές αρχές ότι τα διεθνή πρότυπα ανθρωπίνων δικαιωμάτων απαιτούν από αυτές «... να διερευνούν αποτελεσματικά, αμερόληπτα και εγκαίρως οποιονδήποτε ισχυρισμό ή εύλογη υποψία για παράνομη χρήση βίας ή άλλες παραβιάσεις από μέλη των δυνάμεων επιβολής του νόμου το πλαίσιο συναθροίσεων. Κρατικοί υπάλληλοι που ευθύνονται για παραβιάσεις θα πρέπει να καθίστανται υπόλογοι σύμφωνα με την εγχώρια νομοθεσία και, όπου απαιτείται, με το διεθνές δίκαιο, και αποτελεσματικά μέτρα αποκατάστασης θα πρέπει να είναι διαθέσιμα για τα θύματα».¹⁰

Προηγούμενες εκθέσεις της Διεθνούς Αμνηστίας έχουν διαπιστώσει συστηματικά προβλήματα που οδηγούν στην ατιμωρησία για τα μέλη των δυνάμεων επιβολής του

⁵ Βλ. Amnesty International/International Helsinki Federation, *Greece: In the Shadow of Impunity: Ill-treatment and the misuse of firearms* (Index: EUR 25/022/2002), Amnesty International, *Greece: Alleged Abuses in the Policing of Demonstrations* (Index: EUR 25/001/2009), *Police Violence in Greece: Not just 'Isolated Incidents'*, (Index: EUR 25/005/2012), και *A Law unto Themselves: A Culture of Abuse and Impunity in the Greek Police* (Index: EUR 25/005/2014).

⁶ Υποθέσεις στο αρχείο της οργάνωσης.

⁷ Βλ. Amnesty International, *Europe: Police of demonstrations in the European Union* (Index: EUR 01/022/2012).

⁸ Βλ. *Greece: Violence, Lies and Pushbacks – Refugees and Migrants still Denied Safety and Asylum at Europe's Borders* (Index: EUR 25/4307/2021).

⁹ Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας, Ετήσιες Εκθέσεις 2019 και 2020, διαθέσιμες στα <https://bit.ly/3fitEYq> και <https://bit.ly/3yOPHEw>.

¹⁰ HRC, General comment No. 37, παρ. 90.

νόμου τα οποία διαπράττουν παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένης της αποτυχίας της αστυνομίας ή των δικαστικών αρχών να διεξαγάγουν άμεσες, ενδελεχείς, αποτελεσματικές και αμερόληπτες έρευνες και να οδηγήσουν τους δράστες στη δικαιοσύνη.¹¹ Το ΕΔΔΑ έχει κρίνει ότι η Ελλάδα έχει παραβιάσει διαδικαστικές πτυχές των Άρθρων 2 (δικαίωμα στη ζωή) και 3 (απαγόρευση βασανιστηρίων και άλλης κακομεταχείρισης) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σε δεκατρείς υποθέσεις που αφορούν τη χρήση δυνητικά θανατηφόρας βίας ή κακομεταχείριση από μέλη των δυνάμεων επιβολής του νόμου εξαιτίας της απουσίας αποτελεσματικών διοικητικών και ποινικών ερευνών και των ακατάλληλων ποινικών διαδικασιών και κυρώσεων.¹²

Στην πρόσφατη έκθεσή του για το 2020 ο Εθνικός Μηχανισμός συνέχισε να διαπιστώνει μια σειρά από ελλείψεις στη διεξαγωγή πειθαρχικών ερευνών. Αυτές οι ελλείψεις περιλαμβάνουν: παράλειψη διερεύνησης αναφερθέντων περιστατικών αστυνομικής αυθαιρεσίας, παράλειψη να αναζητηθούν ή να εξεταστούν έγκαιρα μάρτυρες, πλημμελής αξιολόγηση των ιατρικών ευρημάτων, στοχοποίηση του/της καταγγέλλοντος/ουσας ενός περιστατικού με κατηγορίες για απείθεια και αντίσταση, και καθυστερήσεις στην ολοκλήρωση των ερευνών.¹³ Για το 41% των ερευνών που εξετάστηκαν, ο Μηχανισμός ζήτησε πιο ενδελεχείς έρευνες των καταγγελιών από τις αρμόδιες πειθαρχικές αρχές και σημείωσε ότι αυτό θα πρέπει να κάνει τις αρχές να προβληματιστούν για τη βελτίωση της ποιότητας των εσωτερικών πειθαρχικών διαδικασιών.¹⁴

Η οργάνωση λαμβάνει υπόψη τις τροποποιήσεις που εισήχθησαν το 2019 στον Πειθαρχικό Κώδικα της Αστυνομίας καθώς και εκείνες που εισήχθησαν το 2020, οι οποίες επιδιώκουν να ενισχύσουν την αποτελεσματικότητα του Εθνικού Μηχανισμού.¹⁵ Περιλαμβάνουν προβλέψεις που επιδιώκουν να διασφαλίσουν την

¹¹ Βλ. Amnesty International/International Helsinki Federation, *Greece: In the Shadow of Impunity: Ill-treatment and the misuse of firearms* (Index: EUR 25/022/2002), Amnesty International, *Greece: Alleged Abuses in the Policing of Demonstrations* (Index: EUR 25/001/2009), *Police Violence in Greece: Not just 'Isolated Incidents'*, (Index: EUR 25/005/2012), και *A Law unto Themselves: A Culture of Abuse and Impunity in the Greek Police* (Index: EUR 25/005/2014).

¹² Βλ. Council of Europe, Committee of Ministers, Status of Execution: Makaratzis Group, διαθέσιμο στο <https://bit.ly/2RXjBFU>.

¹³ Εθνικός Μηχανισμός, Ετήσια Έκθεση 2020.

¹⁴ Μια Ειδική Επιτροπή που συστήθηκε από το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη τον Νοέμβριο του 2019 για να διερευνήσει την πρόοδο είκοσι υποθέσεων αστυνομικής βίας υπογράμμισε την ατιμωρησία που υφίσταται και διαπίστωσε διάφορες ελλείψεις συμπεριλαμβανομένης της απροθυμίας των ανακριτικών οργάνων της αστυνομίας να συνεργασθούν με τον Εθνικό Μηχανισμό, της αποτυχίας να ληφθούν καταθέσεις από κρίσιμους μάρτυρες και να εξετασθούν γιατροί, καθώς και της μεροληψίας των ανακριτικών αστυνομικών οργάνων. Βλ. Ευρήματα της Επιτροπής Αλιβιζάτου για την αστυνομική βία στην Ελλάδα, διαθέσιμα στο <https://bit.ly/3yNCqwg>.

¹⁵ Βλ. Εθνικός Μηχανισμός, Ετήσια Έκθεση για το 2019. Επίσης: Άρθρο 188 του Ν. 4662/2020 και Άρθρο 28 του Ν. 4760/2020 που προβλέπει τη σύσταση πέντε νέων θέσεων ειδικού επιστημονικού προσωπικού.

απαραίτητη υπηρεσιακή απόσταση μεταξύ του ατόμου που διεξάγει την προκαταρκτική πειθαρχική έρευνα και του αστυνομικού υπαλλήλου ή υπαλλήλων που διερευνώνται και να περιορίσουν τον χρόνο διεξαγωγής των πειθαρχικών ερευνών. Οι μεταρρυθμίσεις παρέχουν επίσης στον Εθνικό Μηχανισμό ρητή δυνατότητα να κλητεύει μάρτυρες, να διενεργεί αυτοψία, να παραγγέλλει πραγματογνωμοσύνη και να λαμβάνει ένορκες καταθέσεις από μάρτυρες. Επίσης δίνουν στον Εθνικό Μηχανισμό την δυνατότητα παραπομπής στον αρμόδιο υπουργό, των περιπτώσεων που διαπιστώθηκε ανεπαρκώς αιτιολογημένη απόκλιση από τα πορίσματα του Μηχανισμού που αναπέμφθηκαν προς τα πειθαρχικά όργανα για συμπλήρωση της έρευνας.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

- Να τροποποιήσουν τον Νόμο 4703/2020 για τις δημόσιες υπαίθριες συναθροίσεις και το Προεδρικό Διάταγμα 73/2020 και να τα εναρμονίσουν με τις υποχρεώσεις της Ελλάδας σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μεταξύ άλλων:
 - καταργώντας το υποχρεωτικό καθεστώς γνωστοποίησης των αρχών και, εάν θα υπάρχει κάποιος, θεσπίζοντας αντί αυτού ένα προαιρετικό καθεστώς γνωστοποίησης.
 - διασφαλίζοντας ότι η αποτυχία γνωστοποίησης της πρόθεσης για συνάθροιση δεν θα χρησιμοποιείται ως δήθεν δικαιολογία για τη διάλυση ή για να θεωρηθεί η συμμετοχή σε μια συνάθροιση ως παράνομη.
 - εξαιρώντας από το καθεστώς γνωστοποίησης συναθροίσεις των οποίων ο αντίκτυπος αναμένεται εύλογα να είναι ελάχιστος.
 - ορίζοντας στη νομοθεσία με σαφή και ρητό τρόπο ένα τεκμήριο υπέρ της πραγματοποίησης ειρηνικών συναθροίσεων.
 - επιδιώκοντας να διευκολύνουν αντιδιαδηλώσεις και καταργώντας τη διάταξη που επιτρέπει την απαγόρευσή τους.
 - καταργώντας τη διάταξη που θέσπισε ευθύνη των οργανωτών/ριών της συνάθροισης για τη βίαιη συμπεριφορά άλλων.
- Να διασφαλίσουν ότι μέτρα που θεσπίστηκαν για την προστασία της δημόσιας υγείας δεν επιβάλουν αδικαιολόγητους περιορισμούς στα δικαιώματα των ανθρώπων στην ειρηνική συνάθροιση και στην ελευθερία της έκφρασης· δεν θα πρέπει να ισχύει καθολική απαγόρευση στις δημόσιες συναθροίσεις αλλά, αντίθετα, κάθε συνάθροιση θα πρέπει να κρίνεται κατά περίπτωση.
- να διασφαλίσουν στη νομοθεσία και στην πρακτική ότι όλα τα ένστολα μέλη των δυνάμεων επιβολής του νόμου θα φέρουν διαρκώς μια εύκολα αναγνωρίσιμη και εμφανώς ορατή μορφή προσωπικών διακριτικών, και να λάβουν όλα τα άλλα απαραίτητα μέτρα για να διασφαλίσουν την πλήρη λογοδοσία των μελών των υπηρεσιών επιβολής του νόμου και των διοικητών τους για τις πράξεις τους.

- να αποφεύγουν την καταγραφή των συμμετεχόντων/ουσών σε συναθροίσεις. Εξαιρέσεις θα πρέπει να εξετάζονται μόνο όταν υπάρχουν συγκεκριμένες ενδείξεις ότι σοβαρά ποινικά αδικήματα λαμβάνουν ήδη χώρα ή ότι υπάρχει λόγος υποψίας για επικείμενη και σοβαρή εγκληματική συμπεριφορά. Σε τέτοιες καταστάσεις, η διατήρηση και η χρήση καταγραφών θα πρέπει να περιορίζεται σε εκείνες τις περιπτώσεις, και δεν θα πρέπει να φυλάσσονται για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από το αναγκαίο για τον σκοπό εκείνων των ερευνών.
- να διασφαλίσουν τη διαφάνεια στις αποφάσεις που λαμβάνονται σχετικά με τη χρήση συστημάτων επιτήρησης κατά τη διάρκεια διαδηλώσεων.

ΓΙΑ ΤΗ ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ

- Να διασφαλίσουν την άμεση, αμερόληπτη, ανεξάρτητη και αποτελεσματική έρευνα όλων των ισχυρισμών περί παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων από μέλη των δυνάμεων επιβολής του νόμου που τεκμηριώνονται σε αυτή την έκθεση.
- Να παρέχουν άμεσα στον Εθνικό Μηχανισμό όλες τις πληροφορίες που απαιτούνται για την εκπλήρωση των καθηκόντων του.
- Κρατικοί υπάλληλοι για τους οποίους υπάρχουν αξιόπιστες αναφορές όσον αφορά την ευθύνη για διάπραξη, ή εμπλοκή σε, βασανιστήρια ή άλλες πράξεις κακομεταχείρισης, θα πρέπει να τίθενται σε διαθεσιμότητα κατά τη διάρκεια των ερευνών και όπου απαιτείται να διώκονται σύμφωνα με την ποινική νομοθεσία.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΕΥΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΕΩΝ

- Να διασφαλίσουν ότι τα μέλη των δυνάμεων επιβολής του νόμου χρησιμοποιούν βία μόνο όταν είναι απολύτως απαραίτητη κι αναλογική για την επίτευξη θεμιτού σκοπού, ακόμα και σε καιρούς έκτακτης ανάγκης. Τα μέλη των δυνάμεων επιβολής του νόμου δεν θα πρέπει να καταφεύγουν στη χρήση βίας απλώς επειδή μια συνάθροιση θεωρείται παράνομη.
- Να διασφαλίσουν στην πράξη την προστασία και τη διευκόλυνση αυθόρμητων συναθροίσεων με τον ίδιο τρόπο όπως και για τις άλλες συναθροίσεις.
- Να διασφαλίσουν ότι μέσα που πλήττουν αδιακρίτως και έχουν αυξημένη δυνατότητα να βλάψουν, όπως τα δακρυγόνα και τα κανόνια νερού, θα μπορούν να χρησιμοποιούνται μόνο σε καταστάσεις περισσότερο γενικευμένης βίας για τον σκοπό της διάλυσης πλήθους, και μόνο όταν όλα τα άλλα μέσα έχουν αποτύχει να περιορίσουν τη βία. Δεν μπορούν να χρησιμοποιούνται όταν άτομα βρίσκονται σε κλειστό χώρο ή όταν δρόμοι ή άλλοι οδοί διαφυγής είναι αποκλεισμένοι. Θα πρέπει να ασκείται ιδιαίτερη αυτοσυγκράτηση όσον αφορά τη χρήση δακρυγόνων κατά τη διάρκεια της πανδημίας, η οποία μπορεί να αυξήσει τον κίνδυνο μετάδοσης της ασθένειας.

- Να απαγορεύσουν την απευθείας εκτόξευση οποιουδήποτε βλήματος ή χειροβομβίδας εναντίον ενός ατόμου.
- Να αποφεύγουν τη χρήση βίας για τη διάλυση μιας συνάθροισης όταν αυτό γίνεται με σκοπό να αποτραπεί η διάδοση της COVID-19, ιδιαίτερα όταν η διάλυση απαιτεί την χρήση χημικών όπως τα δακρυγόνα.
- Να απαγορεύσουν τη χρήση χειροκίνητων συσκευών ψεκασμού εναντίον ατόμων που είναι εντελώς ειρηνικά ή αντιστέκονται μόνο παθητικά σε μια διαταγή.
- Να διασφαλίσουν ότι παρέχεται εκπαίδευση στα μέλη των δυνάμεων επιβολής του νόμου ώστε να χρησιμοποιούν με ορθό τρόπο τα χημικά προκειμένου να μετριάζεται ο κίνδυνος αχρείαστου ή αυθαίρετου τραυματισμού ή άλλης βλάβης.
- Να διασφαλίσουν ότι στα μέλη των δυνάμεων επιβολής του νόμου παρέχεται εκπαίδευση βάσει σεναρίου αυστηρά βασισμένη στα ανθρώπινα δικαιώματα ώστε να χρησιμοποιούν τα κλομπ με ορθό τρόπο και επομένως να μετριάζεται ο κίνδυνος υπερβολικής ή μη απαραίτητης χρήσης βίας που προκαλεί αδικαιολόγητους τραυματισμούς.
- Να διασφαλίσουν την προστασία όσων καταγράφουν και αναφέρουν παραβιάσεις και κακοποιήσεις άλλων στο πλαίσιο ειρηνικών συναθροίσεων, συμπεριλαμβανομένων εργαζομένων στον τύπο, δικηγόρων και υπερασπιστών/ριών ανθρωπίνων δικαιωμάτων· και να στείλουν αυστηρό μήνυμα στους αστυνομικούς που εμπλέκονται στη διαχείριση συναθροίσεων ότι η παράνομη χρήση βίας εναντίον όσων καταγράφουν παραβιάσεις ή εργαζομένων στον τύπο και η παρεμπόδιση τέτοιας καταγραφής και αναφοράς δεν θα γίνεται ανεκτή.
- Να συμπεριλάβουν τις παραπάνω αρχές στις Οδηγίες για τη διαχείριση των διαδηλώσεων και να διασφαλίσουν ότι είναι λεπτομερείς όσον αφορά το όριο κινδύνου πέρα από το οποίο θα χρησιμοποιούνται τα διάφορα μέσα, μέθοδοι και όπλα σε περιπτώσεις προσφυγής στη βία.

ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΥΘΑΙΡΕΤΕΣ ΣΥΛΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΙΜΑ

- Να τερματίσουν την ποινικοποίηση και να ακυρώσουν τα πρόστιμα εναντίον ειρηνικών διαδηλωτών/ριών, δικηγόρων και υπερασπιστ(ρι)ών δικαιωμάτων των γυναικών και των άλλων ατόμων που συνελήφθησαν αυθαίρετα πριν και κατά τη διάρκεια των διαδηλώσεων και των συμβολικών δράσεων του Νοεμβρίου και του Δεκεμβρίου 2020. Οποιοσδήποτε κατηγορίες κατά αυτών για φερόμενη παραβίαση κανόνων για τη δημόσια υγεία θα πρέπει να αποσυρθούν.
- Να διασφαλίσουν ότι τα άτομα που συλλαμβάνονται ενημερώνονται, την ώρα της σύλληψης, για τους λόγους της σύλληψής τους και πληροφορούνται άμεσα για οποιοσδήποτε κατηγορίες εναντίον τους.

ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΤΟΜΑ ΥΠΟ ΚΡΑΤΗΣΗ

- Κατά τη διάρκεια της πανδημίας να αποφεύγεται, όσο είναι δυνατόν, να τίθεται οποιοδήποτε άτομο υπό αστυνομική κράτηση, ακόμα και κατά τις ποινικές διερευνήσεις. Αντί αυτού, να εξετάζονται εναλλακτικά μέτρα για τη διασφάλιση των διαδικασιών επιβολής του νόμου.
- Να λάβουν κατάλληλα προληπτικά μέτρα και διαδικασίες για να προστατεύσουν άτομα υπό αστυνομική κράτηση, καθώς και προσωπικό της αστυνομίας που εμπλέκεται σε κράτηση, όταν η σύλληψη και κράτηση ενός ατόμου είναι αναπόφευκτη για να αποτραπούν, να διερευνηθούν ή να διωχθούν εγκλήματα. Πιο συγκεκριμένα, θα πρέπει να λαμβάνονται μέτρα ώστε να διασφαλίζεται ότι άτομα που στερούνται την ελευθερία τους δεν μεταφέρονται ή κρατούνται με τρόπο που μπορεί να αυξήσει τη μετάδοση της νόσου.
- Να διασφαλίσουν, σύμφωνα με τις Συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, Εθνικών Εμπειρογνομόνων, του Συνηγόρου του Πολίτη, και της Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων, καθώς και με άλλα διεθνή πρότυπα, ότι:
 - ο όλα τα άτομα που στερούνται την ελευθερία τους, συμπεριλαμβανομένων όσων στερούνται πόρων, θα έχουν πρόσβαση σε δικηγόρο από την έναρξη της κράτησης και ότι θα μπορούν να έχουν δικηγόρο παρόντα κατά τη διάρκεια της ανάκρισης.
 - ο σε όλα τα άτομα που στερούνται την ελευθερία τους παρέχεται άμεση πρόσβαση σε ιατρική βοήθεια, συμπεριλαμβανομένης ιατρικής εξέτασης κατά την έναρξη της κράτησης.
 - ο οι αστυνομικοί είναι ενημερωμένοι/ες και εκπαιδευμένοι/ες όσον αφορά τη διενέργεια ανακρίσεων υπόπτων και μαρτύρων ώστε να συνάδουν με τα ανθρώπινα δικαιώματα.
 - ο κάμερες κλειστού κυκλώματος έχουν εγκατασταθεί σε χώρους κράτησης και σχετικό εικονοληπτικό υλικό φυλάσσεται για περίοδο τριών μηνών.
 - ο οποιοδήποτε άτομο βρίσκεται υπό κράτηση σε αστυνομικό τμήμα θα κρατείται σε ανθρώπινες συνθήκες.